

Без песні чалавек бяскрылы

У Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я. Ф. Карскага ў межах творчага праекта «Яны ўзбагацілі культуру Гродзеншчыны» адбылася вечарына, прысвечаная памяці Аляксандра Шыдлоўскага, заслужанага дзеяча культуры БССР, ганаровага грамадзяніна гарадоў Гродна і Смаргоні, кампазітара, паэта, нястомнага рушчыка на ніве беларускай культуры.

Рыгор Шырма, Генадзь Цітовіч, Антон Валынчык, Віктар Роўда, Аляксандр Шыдлоўскі і той кагорты заходне-беларускіх інтэлігентаў, якія прайшлі суровую загартоўку жыццём і выраслі як музычныя дзеячы, што заўсёды хіліліся да народных традыцый, да спадчыны.

Аляксандр Канстанцінавіч нарадзіўся 18 чэрвеня 1911 года ў прыгожым кутку Беларусі — вёсцы Мінькі на Смаргоншчыне. Мнагадзетная сям'я Аляксандра апынулася ў Сібірску. Бацька працаваў на чыгуныцы, сястра Вера — у вартасе, старэйшыя браты ваявалі, а Аляксандр з сястрой Надзеяй пайшлі ў школу. Хлопчык вучыўся з задавальненнем...

У 1921 годзе пасля заканчэння вайны сям'я Шыдлоўскіх вярнулася на радзіму. Цяпер Смаргоншчына ўваходзіла ў склад паўскай Польшчы. Дом быў разбураны, давялося доўга жыць у зямлянцы, цяжка працаваць і будавацца. Пад уплывам масавага руху Беларускай сялянска-рабочай грамады, да якой належаў бацька і шмат хто з аднавяскоўцаў, фарміравалася грамадская свядомасць Аляксандра, пачуццё нацыянальнай годнасці, якое прывяло яго ў Віленскую беларускую імпазію. Пасля ён быў выключаны за удзел у вызваленчым руху і апынуўся за турэмнымі kratami.

Аляксандр з юнацтва верыў, што чалавек нараджаецца дзеля таго, каб быць вольным і шчаслівым. Ён не мог пагадзіцца з прыгнётам, з тым, што яго народ лічаць дзуратным, не паважаюць культуру і мову. Шыдлоўскі стаў рэвалюцыянерам-падпольшчыкам, быў удзельнікам пасольскага рабоча-сялянскага клуба «Змаганне». Аляксандр быў перакананы, што прыйдзе свята і на яго спакутаную зямлю. І гэтак перакананне дапамагло яму перанесці пяць гадоў у знамятай сваёй жорсткасцю турме Лукішкі.

Цяжасці загартавалі волю і характар, ён застаўся верным сваім ідэалам у служэнні Радзіме.

У 1939 годзе адбылося ўз'яднанне Заходняй і Усходняй Беларусі. Аляксандр Шыдлоўскі вярнуўся ў бацькоўскую хату. Ён прыглядаўся да жыцця сялян, уважліва ўслухоўваўся ў мелодыі і песні вяскоўцаў. Прырода шчодра надзяліла гэтага чалавека не толькі высокай духоўнасцю, моцнай фізічнай сілай, але і прыгожым, непаўторным па тэмбры голасам. Менавіта таму на пачатку 1940 года Аляксандр быў запрошаны Рыгорам Шырмам у толькі што створаны Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца. Здаецца, здзейсніліся мары. Песні, якія выконваў спявак на роднай мове, шырока і вольна паплылі па краі.

Але новая вайна, яшчэ больш жорсткая і крывава, чым Першая сусветная, зноў пагнала Аляксандра па свеце. 22 чэрвеня 1941 года Дзяржаўны ансамбль быў на гастролях у Арле. Потым — Масква, выступленні на прызыўных пунктах, далей — Краснаярск, Новасібірск, Сярэдняя Азія, абслугоўванне шпіталаў, цяжкія паўталоўныя вандружкі... У 1944 годзе калектму вяртаецца на ўжо вызваленую зямлю.

У ансамблі Шыдлоўскі напаткаў і сваё каханне — спявачку Барбару Яўхімаўну. У 1946 годзе нарадзіўся сын, названы Канстанцінам у гонар дзеда. Паэзія з'явілася на свет дачушкі — Вера і Любоў. Ужо ў сталым узросце, сямейны чалавек і бацька, ён усё ж такі вырашае здзейсніць сваю юнацкую мару: атрымаць адукацыю. Паступае на заочнае аддзяленне і паспяхова заканчвае ў 1950 годзе Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт

імя М. В. Ламаносава. У яго дыплome записана: «Навуковы работнік у галіне гістарычных навук, выкладчык ВДУ, настаўнік СШ». Аляксандр Канстанцінавіч выкладае гісторыю ў школе, кіруе вучнёўскім хорам, стварае іншыя харавыя калектывы ў Гродне. Цяга да мастацтва перамагае гісторыю!

У 1960 годзе А. Шыдлоўскі атрымлівае ганаровае званне «Заслужаны дзеяч культуры БССР» і становіцца дырэктарам абласнога Дома народнай творчасці. У актыве яго 11-гадовай працы на гэтай пасадзе — стварэнне аматарскіх калектываў па ўсёй вобласці, адкрыццё першага на Беларусі музея народнай творчасці. І — песні...

Без іх, упэўнены А. Шыдлоўскі, чалавек застаецца бяскрылым. А песьня ў Аляксандра Канстанцінавіча больш як 200.

Першы яго зборнік убачыў свет у 1964 годзе. У інтанацыйнай і ладавай пабудове твораў Шыдлоўскага глыбока адчуваецца арыентацыя на фальклорныя традыцыі сваёй зямлі. У іх удала спалучаюцца талент паэта і талент кампазітара.

Нягледзячы на ўсе перашкоды, знісам жыцця Аляксандра Канстанцінавіча была не толькі любоў да ўсяго роднага, беларускага, не толькі гонар прыналежнасці да бацькоўскай спадчыны, але нізгаснае жаданне захаваць усё гэта, паглыбіць і перадаць нашчадкам на стагоддзі. Магштабнасць асобы знакамітага гродзенскага кампазітара дапаўняюць успаміны людзей, якія яго добра ведалі, працавалі побач.

З апаведу прафесара, кандыдата філалагічных навук, вялікага знаўцы і глыбокага даследчыка беларускай культуры Аляксея Пяткевіча А. Шыдлоўскі паўстаў як глыбокі даследчык песеннай культуры Гродзеншчыны.

Аляксандр Канстанцінавіч заўсёды апекаваўся развіццём музычнага песеннага мастацтва, ніколі не адмаўляў у дапамозе маладзёшым кампазітарам. Лёс А. Шыдлоўскага цесна

злучаны з народным ансамблем песні і танца «Нёман». Пра плённы перыяд супрацоўніцтва з гэтым калектывам расказала яго былы хормайстар, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Ганна Стрыха.

З першых дзён працы дырэктарам Гродзенскага абласнога Дома народнай творчасці побач з Аляксандрам Канстанцінавічам была старшы інспектар-метадыст гэтай установы Зінаіда Арцыховіч, якая стала яму паплекнікам, аднадумцам, сябрам. Вобразмудрага настаўніка моладзі, кампазітара Шыдлоўскага паўстаў менавіта з яе слоў. Дапоўнілі і паглыбілі расповед былы супрацоўнік абласнога Дома народнай творчасці Алена Трацяцкая і пераемнік на пасадзе дырэктара гэтай установы Марк Коп. Апрача гэтага, лёс звёў Марка Коп з Аляксандрам Шыдлоўскім яшчэ ў далекіх 1950-я гады, калі апошні быў яго настаўнікам гісторыі ў тагачаснай Гродзенскай чыгуначнай СШ № 10. Як падкрэсліў Марк Коп, Аляксандр Канстанцінавіч быў не толькі глыбокім знаўцам гісторыі, але і настаўнікам ад Бога.

І несумненна, асоба кампазітара не раскрылася б напоўніцу, каб не ўспаміны самага дарагаго і блізкага чалавека, яго дачкі Веры Аляксандраўны. А ўнучка Люба зачаравала ўсіх прысутных выкананнем песні-прысвячэння «Колькі ў небе зор...». Апошняя ўвайшла ў пастаянны рэпертуар сямейных і сямейных бясед. Калі песня лічыцца народнай, нягледзячы на тое, што яна мае аўтара, то гэты найвышэйшая адзнака таленту кампазітара. Аздабленнем вечарыны сталі песні самога Аляксандра Шыдлоўскага і песні, прысвечаныя сямейнаму дзеячу культуры. Яны прагучалі ў выкананні народнага вакальнага ансамбля «Гармонія» і дуэта Таццяны Харчанка і Яўгена Петрашэвіча.

Падчас вечарыны дзейнічала выстаўка «Непагасная зорка Аляксандра Шыдлоўскага», дзе былі прадстаўлены зборнікі песень кампазітара, рукапісы яго твораў. Экспанаваліся артыкулы з энцыклапедычных выданняў, навуковых зборнікаў, перыядыкі, шматлікія фотаздымкі. Дакументы адкрытага прагляду дазволілі многім удзельнікам імпрэзы ўгадаць пра лёс слаўтага чалавека.

Любоў ТУРМАСАВА

